

Angarngruppens Informationsblad

Nummer 1. 2013 Årgång 43

[www.angarngruppen.se]

Februari. 2013.

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

Som vi kort har meddelat i det senaste Informationsbladet, så avled Roland Staav i början av december. Roland var under många år ledamot i Angarngruppens styrelse och har bidragit oerhört mycket till föreningens positiva utveckling under sin drygt fyrtioåriga existens. I detta nummer finner Du två minnesteckningar över Roland, som båda på ett utmärkt sätt belyser hur den personen var och de värdefulla insatser, som han bidrog med.

Länsstyrelsen har under en tid planerat ett lek område vid Örsta (vid vindskydden) och har nu givit ett företag med lekplatsprojektering som specialitet i uppdrag att ta fram ett förslag till detta. Vi ser generellt positivt på detta, då det förhoppningsvis bidrar till att få fler barnfamiljer att besöka naturreservatet och därmed också fostra kommande generationer i respekten för natur och kultur. Styrelsen har kontakt med både Länsstyrelsen och utföraren för att försöka påverka projektet i för reservatet positiv riktning.

Jag vill återigen påminna om vårt digra exkursionsprogram. Gå in på hemsidan och se, vad som passar Dig. En mängd olika aktiviteter för olika smaker och intressen finns med: månadsrundor, sträckräkning, växter, fjärilar, trollsländor med mera. Välkommen!

Speciellt välkomna är alla medlemmar till Angarngruppens årsmöte, som äger rum torsdagen den 11 april. Förhoppningsvis inga kollisioner med andra större evenemang den kvällen i år heller. Förutom de sedvanliga förhandlingarna, så kommer Gigi Sahlstrand och Eva Stenvång Lindqvist, förra årets Rosenbergs-pristagare, som föredragshållare. Återigen: gå in på hemsidan för mer information! Välkommen!

Saknar Du någonting i vad vi gör? Hör av Dig till oss i styrelsen (se hemsidan) med förslag till nya aktiviteter och förbättringar! Tack på förhand!

Ditt stöd för föreningen och Angarnssjöängen är mycket uppskattat! Tack!

Gunnar Hesse

gunnarhesse@hotmail.com

Fågelobservationer på Angarnssjö- ängen 4:e kvartalet 2012

Sammanställda av Kjell Eriksson.

Höstvädret var genomgående mildt och mycket regnigt. Tillfälliga köldknäppar i november medförde kortvariga isläggningar ute i Angarnssjöängen. Vintern kom med snö och kyla vid månads-skiftet november – december och varade fram till årets slut.

Oktober

1.10. Sex bläsgäss födosökte på Åstaakern där också elva ljunpipare sågs. En sista gransångare hördes locka i Grävlingholmen. (M. Johansson)

3.10. Femtioen sädgäss, en spetsbergsgås och en bläsgås rastade tillsammans med flera hundra grågäss på Åsta – Olhamråkrarna. (M. Johansson, AVG, CWD) De sista observationerna vid Angarn för hösten gjordes av följande arter: Tornfalk, sädesärta, järnsparv, rödhake, stenskvätta och lövsångare. (Angarngruppens onsdagsexkursion, m.fl.) En flock på sjutton svartmesar rastade vid Midsommarberget för att sedan lyfta och sträcka bort. (Angarngruppen)

5.10. Sträcktid för vråkar: femtio ormvråkar och tolv fjällvråkar passerade mot SV och fem olika havsörnar sågs överflygande i trakten av Angarn. (DHN)

7.10. Två bläsgäss rastade på Åstaakern där även en gammal stenfalkhane sågs jagande. (EKE) En sydsträckande ung kungsörn passerade förbi vid 13-tiden. (EKE samt AAZ, DHN)

8.10. Minst trehundra-trettio grågäss rastade ute i sjöängen där också etthundrafyrtiofem bläsänder kunde räknas. (TEL) Bläsänder rastade tämligen talrikt under oktober månad. etthundfemtio vitkindade gäss sträckte förbi mot SV 08:30. (Ingegerd Marchall)

9.10. Ytterligare en sträckande kungsörn. Denna dag en yngre fågel mot SV 11:58. (DHN, M. Johansson) Någon timme senare passerade en pilgrimsfalk i samma riktning. (DHN)

12.10. Två tranor översträckande mot SV. (DHN)

13.10. Nittiosex rastande krickor räknades ute i sjöängen (SSM) där också en salskrake sågs. (DHN, EKE) Två gamla och tre yngre havsörnar sågs överflygande i trakten av Angarn och en honfärgad stenfalk flög förbi vid Midsommarberget. (EKE) Åter igen sågs en kungsörn (3K+) vilken sträckte förbi i sydlig riktning 12:35. (EKE, Leif Ryd) Ett flertal kungsörnar sågs även senare under hösten i trakten av Angarn och ovanligt många sågs också i hela Stockholmsområdet denna höst. (Se Svalan och en artikel i Angarngruppens informationsblad nr 4 2012) Den sista ladusvalan för hösten noterades (SSM) och de första sidensvansarna visade sig. (EKE, SSM) femton dubbeltrastar räknades i området kring sjöängen. (SSM)

14.10. En dvärgbeckasin stöttes vid Lundbydiket. (SSM)

17.10. Minst ettusenettihundra björktrastar sågs i markerna kring sjöängen. (Angarngruppens onsdagsexkursion)

21.10. Fyrahundratio vitkindade gäss sträckte förbi i två flockar. (SSM) Snatteränder rastade talrikt ute i sjöängen under oktober månad. Som mest räknades sjuttiosex ex den 21 oktober. (SSM) En sen kustpipare hördes överflygande. (Angarngruppen) Sista taltrasten och dubbeltrasten för hösten noterades och ettusenåttahundratio kajor och arton råkor passerade över mot SV. (SSM)

27.10. Det sena sångsvansträcket började märkas, sextiotvå ex sågs sträcka förbi i flockar. (UIS) Gärdsmygar brukar börja uppträda vid sjöängen under senhösten. Enstaka fåglar hördes regelbundet från denna dag och fram till den 17 november. (Angarngruppen)

Fortsättning sidan 3.

Fortsättning från sidan 2

28.10. Etthundraåttio storskrakar passerade förbi i flockar mot SV och fem havsörnar sågs överflygande i omgivningarna. De för hösten sista skogs- och ringduvorna noterades också. (KGS)

31.10. En hökuggla höll till i området mellan L:a Ekhammaren och Kusta under förmiddagen (SSM) och den kunde ses av ett flertal tillskyndande medlemmar i gruppen. En flock på tolv tallbitar flög förbi norr om sjöängen och sågs i samband med hökugglespaningen. (SSM)

November

2.11. En flock på femton vinterhämlingar rastade nära St Ekhammaren. (ESN) och en flock (sju ex) av den under hösten sparsamt förekommande mindre korsnäbben födosökte i skogen norr om sjöängen. (M.Johansson)

3.11. En överflygande ljunpipare hördes vid Åstaåkern. (JNY) Två mindre hackspettar observerades i markerna kring sjöängen. (PNN, Bengt Sjösten) Arten observerades f.ö. ovanligt ofta inom reservatet under hösten. (BNG, M. Johansson m.fl.) En varfågel hördes sjungande vid Grävlingholmen och härmade bl.a. kärrensna. (JNY) Två vinterhämlingar flög lockande förbi Lundbydicket (JNY) och i skogen norr om sjöängen rastade två tallbitar. (PNN)

4.11. Skäggmesar observerades vid ett flertal tillfällen under hösten ute i sjöängens vassar, ibland i s.k. högflykt, under tiden 21.10. – 7.11. Som mest iaktogs tio ex den 4 och 7 november. (Angarngruppen) En flock på fem tallbitar flög förbi vid Midsommarberget. (EKE)

5.11. En snösparv rastade nära Byksberget. (JAN, Ingegerd Marchall)

7.11. En enkelbeckasin som stöttes nära Grävlingholmen blev höstens sista observation av arten. (JAN) En morkulla flög upp ur tallskogen bakom Midsommarberget. (Angarngruppens onsdagsexkursion) En sista sånglärka för året noterades också denna dag vilken rastade på Senebyå kern. (Angarngruppen)

9.11. En flock på nio tofsvipor sträckte över mot SV och en sävsparv iaktogs vid sjöängen. (KEN)

10.11. Ca femtio sångsvanar sträckte över mot SV i flockar och en honfärgad tallbit rastade på Midsommarberget. (AVG)

15.11. De sista grågässen, två fåglar, sågs ute i sjöängen. (BNG)

17.11. Fem olika havsörnar iaktogs överflygande och en sista skedand för hösten sågs ute i sjöängen. (SSM)

19.11. En flock på sextio sidensvanor flög förbi vid Skesta hage. (Herbert Baumann) (Största flocken under hösten.) Två varfåglar sågs inom reservatet; vid Lundbydicket och nedanför Lingsbergs gård. Fyrahundra steglitser födosökte i markerna kring sjöängen varav en flock på trehundrafemtio fåglar på rapsstubbå kern strax norr om Örsta Västergård. (KEN)

21.11. En sen bläsand sågs ute i sjöängen. (Göran Frisk)

25.11. Dagens datum blev det senaste under hösten för observationer av följande arter: Snatterand, kricka, blå kärnhök, rödvingetrast och hämling (KGS) vilken också såg en smådopping ute i sjöängen.

December

1.12. I samband med att vintern kom på allvar sågs flockar på totalt ca trehundra SV-sträckande sångsvanor vid Angarn. Dessutom sträckte femton mindre sångsvanor. (M. Johansson) En stationär fjällvråk höll till i markerna kring sjöängen. (AVG)

Fortsättning sidan 4.

Fortsättning från föregående sida.

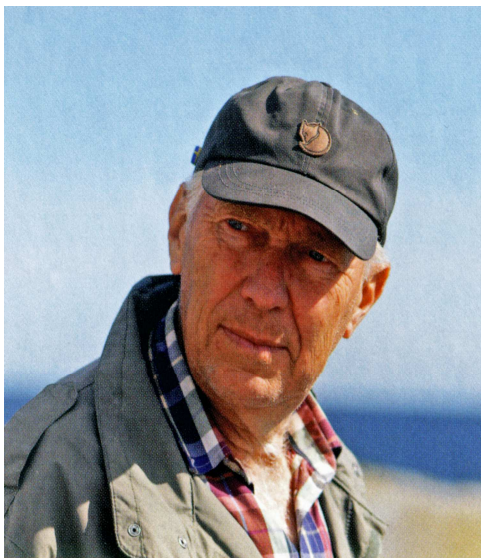
3.12. En flock på fjorton mindre sångsvanar sträckte över mot SV. (HGW, Bengt Sjösten) En ormvråk sågs och vid Klosterbacken fanns en stationär hökuggla. (Bengt Sjösten)

7.12. En mindre hackspett födosökte i Skesta hage. (BNG)

9.12. Fjällvråken sågs igen och en snösparv fällde på isen utanför Byksberget. (SSM) Bo- och bergfinkar dröjde sig kvar i stort antal i Stockholmstrakten ända in i december månad. En flock på fyrtio bergfinkar sågs denna dag vid Skesta hage. (SPN, SSM) Annars har under hela december månad både bo- och bergfinkar setts i ett antal på upp till åtta fåglar vid de båda fågelmatningarna i Skesta hage och vid Midsommarberget. (Angarngruppen)

10.12. Tre stenknäckar sågs vid matningen i Skesta hage. (CWD)

28.12. Den sista havsörnobservationen för året utgjordes av en gammal fågel som flög över mot väster vid 13-tiden. (UIS)

Foto: Carin Staav.

Till minne av Roland Staav 1942 – 2012

Vår vän och mångårig medlem i Angarngruppens styrelse Roland Staav avled hastigt den 2 december 2012.

Rolands engagemang för Angarn och Angarnsjöängen inleddes redan i slutet av 1960-talet då han och en mindre krets av natur- och fågelintresserade insåg det stora hot mot Angarnområdet som förelåg genom Regionplanekontorets ”Skiss 1966 till regionplan för Stockholmstrakten”. Denna innebar en mycket stor bebyggelseexploatering just i markerna kring Angarnsjöängen.

Som en reaktion mot dessa planer bildades 1968 Angarngruppen för att argumentera för ett bevarande av Angarnområdets stora natur- och kulturvärden och då med särskild inriktning på det rika fågellivet. Roland var sedan dess en ständig medlem i gruppens styrelse på olika poster. Vid de första årens omfattande faktainsamling av områdets naturvärden kom Rolands utbildning till zoolog väl till pass. Framförallt var hans breda kunskaper om allt som rörde naturen mycket värdefulla.

Att följa fåglarnas liv och färder genom ringmärkning var ett av Rolands stora intressen och han var fram till pensionen även anställd vid Ringmärkningscentralen på Riksmuseet i Stockholm. Han var också en av de drivande vid ringmärkningsprojektet för höstflyttande blåhakar ute i Angarnsjöängens vassar vilket pågick under hela 1970-talet och ett stycke in på 80-talet. Vi som var med då minns Rolands synnerliga förmåga att varsebli fåglarna och deras läten. Kunskaper som han stilla och pedagogiskt förde vidare till oss andra. Som exempel kan nämnas järnsparvens mycket diskreta sträckläte i den tidiga morgonen.

För Roland var det inte de sällsyntaste fåglarna som var de mest intressanta utan allt som rörde natur och fåglar hade samma värde i sitt särskilda sammanhang. Rolands natursyn bildade skola för många av oss i Angarngruppen. När det gällde naturen var det inte enbart Angarn som intresserade Roland.

Fortsättning sidan 6.

Rör(l)igt i vargreviret

Ibland är verkligheten underbarare än dikten. Varghannen i Riala-reviret har alla gått och trott att han hittat en ny hona i trakten. I verkligheten har han vandrat 30 mil västerut, till Brattforsreviret och DÄR hittat en ny hona. Märkligt nog kom den varg som blev överkörd på Rådmansö i maj från just detta revir. Ingen vet när den gamla varghannen försvann från Riala-reviret. Jag skrev i Informationsblad 2 förra året om en serie observationer av en varg på väg västerut från Lindholmen i mitten av april. Kanske var det varghannens uttåg vi indirekt bevittnade?

Men - då blir det plötsligt rörigt... Det har bevisligen observerats två vargar tillsammans, främst i Vallentuna kommuns norra och östra delar. En stor och en mindre. Den ena löper. Alltså förslagsvis ett par. Men var kommer DOM ifrån. Den ena kan misstänkas vara en av ungarna från den sista Riala-kullen. Den andra bör ha kommit invandrande någonstans ifrån, eftersom syskon inte ofta bildar par. Hittills har alla vargar, där man känner invandringsvägen, kommit västerifrån. En varg rev får norr om Åkersberga under eftersommaren. Kanske den har blivit kvar? Frågorna hopar sig, men vi får vänta på svaren tills spillning och blodspår har DNA-testats.

Det bränns i Angarnområdet

Under andra halvan av januari har antalet observationer av varg ökat markant. Kanske beroende på att vargarna rör mer på sig, eller att de inte är rädda att gå genom bebyggda trakter. Observationerna har de senaste dagarna (detta skrivs den 26 januari) koncentrerats till ett område från och söder om Kårsta, till ungefär Finsta längs gamla Norrtäljevägen. Flera rapporter finns från Kårsta-Ekskogen, där vargarna helt enkelt gått genom ett villaområde, en rapport finns också från Kolbotten, ett torpställe under

Morsta, som ligger alldeles inpå E18 några kilometer norr om Römossen/Långmossen. En dag har de också varit uppe vid Billsta, söder om Hederviken. En annan vid Husa (inte verifierad). I två dagar har de setts norr om Toftesta och Ösby, strax öster om Brottbysamhälle. Och – håll i er nu – en gång vid Skesta och möjligen också Kusta (den senare inte bekräftad). 11 av 16 observationer under 2013 inom det aktuella området är verifierade genom spårning eller fotografier. Efter augusti finns i princip inga observationer i det gamla Riala-reviret. Bara en tangering (fram till Finsta). Spårning har dock indikerat att de gärna sökt sig till Stora och Lilla Harsjön, sydost om Brollsta golfbana och norr om Gamla Harsbro.

Fotograf: Annika Mustonen.

Det finns en mycket vacker serie observationer av spår eller vargar som börjar i Kårsta-Ekskogen 20 januari då spår hittades genom bebyggelsen. Vid Kolbotten spårades vargar dagen därpå och samma dag vid Billsta. Den 24 januari fanns spår vid Solsta, söder om Salby i Kårsta-Ekskogen. Sedan följer en räck observationer från samma dag, dvs. 24 januari: Kl 15:15 Skesta, 16:30 Solbacken, NV Toftesta, 17:00 N Toftesta, 17:10 Ösby.

Fortsättning sidan 6

Fortsättning från sidan 5

Alla dessa är s.k. synobsar, då varg sågs. Vargarna var på väg norrifrån och vek av österut vid Skesta. Vart de fortsatte efter Ösby vet vi inte, men det är i riktning mot Brollsta golfbana och Harsjöarna.

Dock sågs vargarna vid Ösby även den 25 januari. En obekräftad observation gjordes, som jag nämnde, vid Kusta 21 januari (infotavlan vid lilla parkeringen). Den här observationen gjordes 90 minuter efter den vid Billsta, som jag också nämnde ovan. Om observationen vid Kusta är riktig skulle vargarna ha sprungit 12 km på dessa 90 minuter, dvs. med en hastighet av 8 km/t. Möjligt men inte så sannolikt.

Kanske dags att döpa om reviret. "Kårstarreviret" eller varför inte "Össeby-reviret", hur låter det? Det ska bli spännande att följa vargarnas förehavanden under våren. De måste ju till slut skaffa en lya. Men innan dess kanske det finns chans att höra dem yla någonstans inom det nya reviret? Och vad sägs om en lya i Römossenområdet? Eller Kårstaskogen? Men det kanske ändå blir nere i det "gamla" reviret. **Hans-Georg Wallentinus**

Fortsättning från sidan 4.

Främst var det naturen i Stockholms skärgård och i synnerhet dess fågelliv där skrätärnans biologi var hans stora intresse. Roland var den ledande forskaren i Sverige för denna art. Inventering av skarvar och ringmärkning av denna art och grisslor var andra projekt. Natur och fåglar på Gotland var ett annat stort intresse med bl.a. årliga inventeringar av lärkfalk på Fårö tillsammans med hustrun Carin.

Roland var lätt att få kontakt med genom sitt vänliga, lyssnande sätt och han hade ett mycket stort kontaktnät bland naturkunniga runt om i hela landet. För ännu fler var han känd genom alla böcker om natur och fåglar som han skrivit eller översatt genom åren.

Vi saknar Roland mycket och det känns sorgligt att inte kunna tala med honom om den vår och de fåglar som snart kommer flyttande till Angarnmarkerna.

Roland efterlämnar hustrun Carin och sönerna Per-Anders och Carl-Johan med familjer.

För Angarngruppen/Kjell Eriksson.

Angarnssjöängens Gulsparvar (Emberiza citrinella), hur mår de?

Ulric Ilvéus

Sammanfattning

Hur mår egentligen beståndet av gulsparv (*Emberiza citrinella*) vid Angarnsjöängen 2012 om man jämför med en inventering 1975-1977 genomförd av Kjell Eriksson (Angarngruppens Medd. Nr 9 1977).

Har de ökat eller minskat inom samma område 35 år senare?

Resultaten från inventeringen 2012 visar, att antalet revirhävdande hanar är färre.

Men det går inte med säkerhet säga att det har skett en minskning av antalet häckande gulsparvar inom samma område 2012 som det gjorde 1975 – 1977, men minskningen är betydande.

Orsaken till att det inte går att visa statistiskt på en minskning är att underlaget för beräkningarna är otillräckligt. Ett större antal inventeringar under en längre tidperiod hade gett ett bättre underlag för att kunna bevisa ifall en statsikt säkerställd förändring har skett.

Som jämförelse kan sägas att enligt Svensk fågeltaxerings resultat på standardrutterna inom landet så finns en icke signifikant minskning för Gulsparv på 0,5% mellan åren 1998 till 2011. (Svensk Fågeltaxering 2012)

De fria punktrutterna påvisar dock en tydlig statistiskt säkerställd nedgång mellan 1975 och 2011 med 2,5% per år.

Inledning

Som ett led i kursen "Inventeringsmetodik för ornitologer" på Uppsala Universitet skulle kursens examensarbete avslutas med en rapport från en genomförd inventering.

För undertecknad, som är medlem i Angarngruppen sedan 1995, var frågan om var inventeringen skulle genomföras inte så svår att bestämma. Däremot vad som skulle inventeras och hur, var en helt annan fråga.

Fortsättning sidan 7.

Fortsättning från sidan 6.

Grunden var att genomföra en inventering som skulle kunna vara intressant för alla som skådar, mer eller mindre regelbundet, runt Angarnssjöängen, men som även kunde vara intressant i ett större sammanhang.

Frågan ställdes till Kjell Eriksson som är inventeringsansvarig inom Angarngruppen och förslaget blev att följa upp en inventering av gulspurv, som genomfördes under en treårsperiod i mitten på 1970-talet.

Till skillnad mot Kjell Erikssons inventering, som hade som mål att registrera antalet häckande par av gulspurv inom ett bestämt område, hade denna inventering ett mål att titta på om populationen av häckande gulspurv förändrats positivt eller negativt inom samma bestämda område inom Angarnssjöängen naturreservat.

Området för inventeringen är liksom tidigare området kring Örsta gård. Ytan är ca 120 ha. Fördelningen mellan åkermark, hagmarker, strandvegetation och skog har i stort sett inte förändrats något under de senaste trettiofem åren. Det är fortfarande lika mycket skog och öppna marker men på delar av åkermarken odlas idag vall som delvis brukas och delvis används som betesmark. Grovt räknat har ca 40% av åkerarealen på totalt 75ha blivit betesmarker och odling av vall. Resterande 60% brukas fortfarande aktivt med stråsäd och oljevaxter. Alla fristående åkerholmar, utom Tältholmen, är idag betesmark. Betesmarkerna, inkl. strandvegetationen, närmast Angarnssjöängen betas idag av nötkreatur, och resterade del av hästar.

Metod

Liksom föregående inventeringar under sjuttio-talet så har revirkarteringsmetoden använts (Svensson 1975). Då Kjell Eriksson beskrev tydligt hur gulsparven valde biotoper för sitt revir så valde jag att inventera alla kantzoner mellan skog, åker och betesmark i samma bestämda område inom

Angarnssjöängens naturreservat vid alla inventeringstillfällen.

Med beaktande av resonemanget från tidigare inventeringar gällande svårigheter att inventera gulspurv fram i juni, då sångaktiviteten avtar från slutet av maj men fortsätter att vara intensiv från tidig gryning och cirka 1 timme framåt, har inventeringen denna gång också haft olika utgångspunkter vid varje inventeringstillfälle för att säkerställa att alla områden besökt minst två gånger under den första timmen efter gryningen.

För att beräkna antalet revir och säkerställa dessa har samma princip använts, d.v.s. att sjungande eller varnande hanar skall ha registrerats på samma plats, vid minst två av fem inventeringstillfällen.

Närliggande revir skall ha noterats vid samma inventeringstillfälle för att säkerställa olika revir som ligger nära varandra. Tiden för inventeringen har varit mellan 5 maj till 6 juni 2012, fördelat på 5 tillfällen, med cirka en veckas mellanrum. Inventeringen utfördes direkt efter gryningen och ca 3 timmar framåt.

Ingen annan utrustning än handkikare har använts vid inventeringen och vid beräkning av data så har programvaran "Minitab" använts.

Resultat

Området inventerades vid fem tillfällen under perioden 2012-05-05 – 2012-06-06. Antalet sjungande eller varnande hanar per inventeringstillfälle fördelade sig enligt figur 1. Resultatet visar en variation mellan 7st och 12st identifierade individer vid de olika inventeringstillfällena.

Fortsättning sidan 8

Fortsättning från sidan 7.

Datum	Antal sjungande/varnande hanar
2012-05-05	12
2012-05-09	12
2012-05-18	10
2012-05-27	7
2012-06-06	9

Figur 1.

Efter sista inventeringstillfället så fördes alla noteringar från respektive inventeringstillfälle över på en totalkarta där man kunde se hur den totala fördelningen blev. D.v.s. var fanns det karterade revir som haft sjungande/varnande hanar vid minst två tillfällen och att närliggande revir har inventerats vid samma tillfälle. Resultatet på 12 karterade revir visar ett klart lägre antal revir än föregående års inventeringar. Se figur 2.

År	Antalet karterade revir
1975	23
1976	25
1977	19
2012	12

Figur 2

För att statistiskt beräkna om minskningen är signifikant användes två metoder i Minitab. Dels ett styrdiagram för att se om någonting är onormalt, d.v.s. blir det varningar utifrån ett beräknat medelvärde och standardavvikelse från alla ingående värden och en regressionsanalys, som påvisar om det finns ett samband mellan parametrar. I detta fall antal karterade revir och år. I regressionsanalysen kan vi också sätta ett mått på hur bra hela modellen är genom att beräkna en förklaringsgrad.

Diskussion

Resultatet visar på vikten av att få långa serier av data för att egentligen kunna säga om en förändring av en populations storlek inom ett visst område statistiskt säkerställt eller inte. Att utgå från så lite data som vi har i detta fall, med endast 4 värden så vet man inte

med tillräcklig säkerhet hur stora de normala variationerna är, d.v.s. bruset.

Revirkarteringsmetoden är den utan tvekan bästa metoden inom ett utvalt område Standardrutterna kan däremot under lång tid visa en arts verkliga ökning eller minskning i t.ex. Sverige eller i delar av landet. Ett annat problem kan ju vara den metod i sig som använts. I en modern bok om inventeringar "Ny vår för fågelinventeringar" (Ekblom 2007) framgår det att när man använder sig av revirkarteringsmetoden skall området besökas vid minst 8 – 10 gånger. Kan detta ge oss ett annat resultat? Detta är sannolikt men endast marginellt.

Svårigheten att tolka resultatet, speciellt närliggande revir påverkar säkert resultatet och det finns nog också risk för att det kan bli en subjektiv bedömning. I detta fall har ju resultatet av de tre första inventeringarna 1975-77 tolkats av en individ och den 2012 av en helt annan individ.

Det är också intressant att jämföra resultatet från denna inventering med resultatet från Svensk Fågeltaxerings resultat på standardrutterna där det finns en icke signifikant minskning på 0,5 % mellan åren 1998 och 2011. Trots en tämligen lång period kan man inte mellan åren 1998 och 2011 säga med statistisk säkerhet att gulsparven minskar i Sverige totalt sett. Om vi däremot jämför med de fria punktrutterna som visar resultatet mellan 1975 till 2011 får vi en statistiskt säkerställd minskning med 2,5 % per år.

Utifrån denna inventering kan vi dock inte säga något om huruvida det är en minskning eller inte. Den tycks finnas, resultatet är anmärkningsvärt, men kan inte bevisas utan fler inventeringar under en längre tidsperiod.

Denna inventering visar gulsparvens förekomst inom ett begränsat mindre område vid Angarnsjöängen i Uppland. Resultatet kan, med reservationen ovan, sannolikt spegla artens bestandsförändring över tid i liknande biotoper i denna del av landet.

Fortsättning sidan 9.

Fortsättning från sidan 8.

För att följa gulsparvens beståndsförändringar inom hela Sverige kan standardrutterna och punktrutterna vara två instrument för att mäta detta, gärna med revirkartering på olika håll i landet för att verifiera resultaten.

Tack

Ett stort tack till Kjell Eriksson som hjälp till med uppslag till inventering, diskussioner och granskning av manus.

Referenser:

ANGARNGRUPPEN. Angarngruppens meddelande Nr 9, sid 21-25, Stockholm

SVENS FÅGELTAXERING. 2012.
<http://www.zoo.ekol.lu.se/birdmonitoring/>, Lund

SVENSSON S. 1975. Handledning för Svensk Häckfågeltaxering. Lund

EKBLOM R. 2007. Ny vår för fågelinventeringar, sid 11-13. Halmstad

Ingemar Lind minns naturvännen Roland Staav.

Det finns människor som, utan stora ord, yviga gester eller påträngande manér, sätter oförglömliga intryck på sina medmänniskor. Denna karaktäristik passar in på Roland Staav. Jag tror sällan jag mött en så försynt naturvän. Vi lärde känna varandra för många, många år sedan. Det var vårt brinnande intresse för fåglar som förde oss samman. Många blev de expeditioner som satt djupa spår i en naturfilmares minnesarkiv. Mestadels från Rolands älskade roslagsskärgård.

På 80-talet höll jag som bäst på med en filmserie kallad nordisk vildmark där just skärgården var en given del. Roland gav mig där många värdefulla tips. Låt mig ta en liten utflykt som ett exempel på vännen Rolands fältmässighet. Vi hade planerat en tur

ut till Labbkobb strax norr på Svartlöga. Meningen var att jag där skulle försöka dokumentera svärtans märkliga spel. Tält, sovsäckar, mat, filmutrustning, ja allt fanns med. Vädret lovade gott så humöret var redan på topp när vi lämnade Blidö denna aprilförmiddag. Med på denna resa var även min gode vän Roine från Gräddö. Väl framkomna riggade vi tälten på en, för filmningen, strategisk plats. Natten blev kall, mycket kall. Roland som saknade den reservproviant runt midjan som både Roine och jag begåvats med, frös ordentligt. Mest om fötterna som stack ut ur tältet. Rolands kroppslängd passade dåligt in på tältets motsvarande, men, hörde vi något klagande? Inte.

Stilla, hopkrupen med kikaren beredd, satt Roland blick stilla, timme efter timme, i en synnerligen obekvämlig ställning iakttagande svärtornas sällsamma spel därute i lagunen. Först när solen gått upp och fåglarna givit sig av försökte han räta ut sina långa, genomfrusna, ben. Det gick med viss hjälp. Blev det någon filmsekvens frågade han. Jo, många bra, men hur har det gått med Dina fötter? Det ordnar sig nog, blev svaret. Det var ju en fin fågelnatt. Just så här kommer jag alltid att minnas Roland. Försynt, lågmäld, iakttagande och med en otrolig kunskap, som han, mer än gärna, delade med sig av. Tack för det.

vännen Ingemar Lind.

Foto: Roine Karlsson.

Kallelse till

Angarngruppens årsmöte 11 april 2013

**Kl. 19:00 Mathiasgården.
Vallentuna**

Dagordning

1. Årsmötets öppnande.
2. Val av ordförande för mötet.
3. Val av sekreterare för mötet.
4. Fråga om årsmötets behöriga utlysande.
5. Val av två justerare, tillika rösträknare.
6. Fastställande av dagordningen.
7. Upprättande och fastställande av röstlängd.
8. Styrelsens verksamhetsberättelse, redovisning av räkenskaperna för det gångna året.
9. Revisorns berättelse.
10. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för föregående års förvaltning.
11. Val av ordförande, vice ordförande, sekreterare och kassör för ett år.
12. Val av tre sektionschefer för sektionerna information, inventering och naturvård för ett år.
13. Val av övriga, högst tre, styrelseledamöter för ett år.
14. Val av tre ersättare, tillika suppleanter för styrelsen, för respektive sektionschef för ett år.
15. Val av revisor och revisorssuppleant för ett år.
16. Val av valberedning om minst två personer för ett år.
17. Fastställande av årsavgiften för nästkommande år.
18. Beslut om och utdelande av Vattenrallen.
19. Övriga ärenden.
20. Mötets avslutande.

Notiser från kassören.

Distribution av Angarngruppens information

För ett år sedan satte jag upp ett mål, som innebär att minst 130 av föreningens medlemmar får informationsblad per e-post i stället för per brev. Vi är nu nästan vid detta mål.

Idag är det 126 som utnyttjar denna form av informationsdistribution och en utmaning är nu att passera målet innan sommaren.

Är du en som i dagsläget får infobladet i pappersform, men skulle kunna tänka dig få det per e-post?

Om så är fallet, så ber jag dig kontakta undertecknad. Ange då också e-post-adress för distribution av informationsbladet.

*/Stefan Paulin
08-510 11927
0702-27 45 13*

stefan.paulin@swipnet.se

Program vinter-vår- sommar 2013.

Första onsdagen i varje månad: Rundvandring vid Angarn(eller annan lokal om det är något intressant på gång) för daglediga. Samling vid parkeringen Örsta kl.07.30
December/ Januari start kl.08.30.

Lördag 23 februari. Naturvårdsag. Holkrensning/komplettering mm. Örsta kl. 0900.
Värd: Björn Nordling.

Onsdag 6 mars. Månadsrunda. Örsta kl. 0730.
Värd: Tryggve Engdahl.

Onsdag 3 april. Månadsrunda. Örsta kl. 0730.
Värd: Stefan Paulin.

Lördag 6 april. Angarn/Stof-exkursion. Örsta kl.0730.
Ansvarig: Stefan Paulin

Torsdag 11 april. Årsmöte
Kl. 1900
Plats : Mathiasgården,(Vallentuna ka.)

Lördag 13 april. Sträckräkning. Samling kl. 0500 på platser som Meddelas senare. Kontakta ansvarige ”Stefan Paulin” om du vill delta.

Lördag 27 april. Angarngruppen I samarbete med Åkersberga naturskydds-Förening. kl. 0730- ca. 1530. Samling Länsmansgården/Åkersberga. Mål: Östra Lagnö.
Värd: Anders Barkengren.
Anmälan till:Ann Sjölander 070-8885316.

Onsdag 1 maj. Månadsrunda. Örsta kl. 0730.
Värd: Gunnar Hesse.

Torsdag 9 maj. (kristi him) Sitt o Glo. Midsommarberget. Dropp in samling kl. 00.00-ca 1400.
Ansvarig: Björn Nordling

Lördag 18 maj Fågelexkursion Lindholm- men. Samling Lindholmens stn.kl.0730
Vandring i det fågelrika området kring Vasakullen, Storsjön och markerna öster om denna sjö **se vidare info.hemsidan.**
Ansvarig: Kjell Eriksson.

Lördag 25 maj. Trollsländeexkursion. Samling Skesta hage kl.0900.
Ansvarig: Eric Renman.

Onsdag 5 juni. Månadsrunda. Örsta kl. 0730.
Värd: Stefan Paulin.

Fredag 7-lördag 8 juni. Nattsångarexkursion. Örsta: kl.2130. Nattens värd: Hans-Georg Wallentinus. Mera info senare.

Lördag 15 juni. Växter. Kårstaskogen. Ansvarig: Hans-Georg Wallentinus. Samling kl. 1000.**se vidare info.hemsidan.**

Onsdag 3 juli. Månadsrunda. Örsta kl. 0730.
Värd: Anders Barkengren.

Lördag 13 juli. Fjärilar/växter. Samling kl.1000.Skesta hage. Värdar: Gunnar Hesse och Hans-Georg Wallentinus.

Onsdag 7 augusti. Månadsrunda. Örsta kl.0730
Värd: Anders Barkengren.

Lördag 24 augusti. Trollsländeexkursion. Örsta kl.1000
Ansvarig: Eric Renman.

Vinterfåglar inpå knuten

Nu är ”Vinterfåglar inpå knuten” (VIK), den av SOF ledda undersökningen av vilka och hur många fåglar som besöker matningar runt om i landet, avslutad. Jag har plockat ut siffror för Täby, Vallentuna och Österåkers kommuner. Det går att hitta alla siffror på SOF:s hemsida: http://www.turgor.se/net_sofnet_vinter_oldasp/UUser/Start_stat.aspx (det är inte mellanslag utan understreck i adressen).

Siffrorna är ännu inte de slutgiltiga. De värden som finns i tabellen plockades ut 1 februari. Men det blir inga större förändringar, förutom att antalet räknade fåglar och antalet matningar kommer att gå upp lite. Erfarenhetsmässigt brukar ordningen förbli densamma om det inte handlar om två arter som ligger oerhört nära varandra i antal. Talgoxen, Sverige-ettan, vinner också i vårt område, undantagandes den mera tätortsbetonade kommunen Täby, där pilfink blir vanligast. Även koltrasten är förhållandevis mer vanlig i Täby än i de andra två kommunerna.

Placering	Täby	Ex.	Val-lentu-na	Ex.	Öster-åker	Ex.	Totalt	Ex.
1	Pil-fink	331	Talg-oxe	323	Talg-oxe	347	Talg-oxe	983
2	Talg-oxe	313	Blå-mes	282	Blå-mes	302	Blå-mes	808
3	Kol-trast	298	Gul-sparv	274	Pil-fink	197	Pil-fink	755
4	Blå-mes	224	Grön-fink	249	Koltrast	192	Koltrast	657
5	Grön-fink	199	Pil-fink	227	Skata	134	Grön-fink	564
6	Skata	119	Koltrast	167	Dom-herre	119	Gul-sparv	446
7	Dom-herre	84	Dom-herre	125	Grön-fink	116	Skata	372
8	Gul-sparv	81	Skata	119	Gul-sparv	91	Dom-herre	328
9	Grön-siska	74	Kaja	109	Steg-lits	87	Steg-lits	240
10	Nöt-väcka	66	Steg-lits	96	Grön-siska	85	Nöt-väcka	208
Totalt ant. fåglar	31 arter	2250	33 arter	2617	36 arter	2247	37 arter	7114
Ant. matn. Ex./matn.	64	35	57	46	58	39	179	40

Fortsättning sidan 13.

Fortsättning från sidan 12.

I Vallentuna avviker artordningen genom att det finns ovanligt gott om gulsparv. Den ligger på tredje plats, jämfört med åttonde plats i de andra två kommunerna. Kan det bero på att det finns så mycket hästgårdar i Vallentuna kanske? Det finns också mycket kajor i Vallentuna, men det var kanske ingen nyhet för dem som ofta vistas i centrum och runt kyrkan. Flest arter per matning finns i Vallentuna, minst i Täby.

Men Täby redovisar flest matningar. Det är alltid intressant att se var grönfinken hamnar. Arten har ju under minst fyra år varit angripen av gulknopp, en sjukdom som kommit in från England. Innan utbrottet av gulknopp brukade grönfinken ligga omkring plats fyra. Sett till samtliga tre kommuner är den nästan tillbaka där, med det finns anmärkningsvärt få grönfinkar i Österåker. Varför, frågar man sig.

Ska man ge sig på att titta på hur många fåglar som räknats per innevånare "vinner" Vallentuna med bred marginal med 0,084 räknade fåglar per innevånare, Österåker hamnar på 0,056 och Täby på 0,035. De siffrorna motsvarar väl ungefär de s.k. exploateringstalen, dvs. hur många personer det bor per ytenhet. Med statistik kan man, som alla vet, bevisa nästan vad som helst.

Hans-Georg Wallentinus.

Månadsrunda december 2012.

Trots ett eländes väder, dvs. massor med snö. (Det var ett äventyr att överhuvudtaget ta sig fram med bil.) Under Björn Nordlings ledning kämpade ytterligare två deltagare: Melcer och Tryggve.

Alltså inte en inställd månadsrunda sedan start.

Jättebra tycker en hemmastannande RED.

Angarn (261 t o m 2012)

Denna lista har tagits ut från de sk."Stockholmslistorna". Så dessa siffror verkar vara de mest troliga.

Hans-Georg Wallentinus.

Jan Andersson	244
Svante Söderholm	239
Gunnar Dolk	227
Karl-Gustav Sjölund	227
Hans Ivarsson	226
Erik Koppe	225
Stefan Paulin	223
Christer Brostam	222
Viggo Norrby	211
Charley Wiklund	210
Hans-Georg Wallentinus	209
Jesper Norrby	208
Kjell Bergman	207
Ulf Linnell	203
Aron Norrby	202
Bosse Carlsson	201
Eva Johansson	197
Olof Jansson	196
Mattias Gerdin	196
Dan Henriksson	195
Måns Grundsten	190
Ulric Ilvéus	190
John Sångberg	190
Carl-Johan Ståhlgren	186
Bernt Andersson	183
Gunnar Hesse	181
Thomas Strid	179
Björn Wallentinus	177
Elisabeth Sturesson	176
Peeter Boldt-Christmas	175
Anders Barkengren	174
Zackarias Svensson	172
Gunilla Lagesson	171
Tryggve Engdahl	169
Bo Hedenstedt	159
Hannu Koho	154
Kjell Sahlberg	150
Siri Schmidterlöw	140

Angarngruppens styrelse.

Ordförande: Gunnar Hesse
tel. 070 –5566634.
gunnarhesse@hotmail.com

Vice ordförande Hans-Georg Wallentinus tel. 08-510 104 31.

Sekreterare: Helena Blixt.
tel. 08-51241870.

Kassör: Stefan Paulin,
tel.08-510 119 27,
stefan.paulin@swipnet.se.

Inventeringssektionen: Kjell Eriksson,
tel. 08-847069. .

Naturvårdssektionen: Björn Nordling.
tel. 070-5804406.
Carl-Johan Stålgren tel. 073-5420975

Informationssektionen: Bo Hedenstedt
tel. 08-54061484
bo.hedenstedt@telia.com.

Anders Barkengren
tel. 070-4851645.

Övriga ledamöter:

Karin HENDAL tel.070-6260901

Ulric Ilvèus tel. 073-9600557

Webbmästare:
Carl-Johan Stålgren
cstahlgren@hotmail.com.

Rolf Andersson.

Föreningens hemsida: <http://www.angarngruppen.se>

Nästa nummer av infobladet

kommer ut i Maj månad.

Manusstopp 30 april.

*Välkommen med manusförslag
och bilder. Sänd detta till:
bo.hedenstedt@telia.com*

Inför stundande Årsmöte.

Då finns det för intresserade medlemmar möjlighet att ytterligare engagera sig i föreningens inre arbete. Känner du att det lockar, ta då kontakt med valberedningens ordförande: SvenFaugert.

Det gör du enklast via mail.

Sven.faugert@faugert.se